

impi izokugulala namhlanjena ebusuku. Usebopha naye ngalo6o6
 busuku usehamba nakokonke okwakhe uMafa nemfuyo yakhe imbala
 wahamba nayo uMafa. Ithena ifika impi aya6e isamu6ona ukuthi
 useshonephi. Enye

5 Enye futhi indaba eyenzeka ku6usa yena uGoza: Kuthem izinya
 ezazelapha impi inkosi yazi6iza ukuthi kuhle zizokwelapha
 uMfunda owayengaguli. Sezishaya amathambo zithi uyagula
 impela kufuneka elashwe impela. Kwekucetshwe inkosi
 ngama6omu loku ukwenza. Yayifuna uku6ona ukuthi zelapha
 5 ngiqiniso yini. Usethi uma e6ona ukuthi ziyabheda usethi
 azi6ulawe. Kwasala inyanga yempi yona eyaphumelela ukuthi
 akaguli lomuntu uyaphila.

Elinyeicala loku6ulala umuntu lalili6i impela ngo6a
 umuntu uma efumanisiwe waye6ulawa ka6uhlungu impela. Pho-ke
 nanamhlanjena uyofumanisa ukuthi phakathi kwaMachunu namaThembu
 umuthakathi akaka6i6ikho kanti kumakholwa a6athakathi
 se6ande ka6i impela. Ga6ulalana 6odwa ngenda6a yomona.
 Ukuthakatha kona kuyinto ekhona uma umuntu naye ekuthemba.
 Nezilwane lezi a6azigi6elayo a6athakathi zikhona ngempela
 zona. Nomuthi wokudlisa ukhona nowakulumba umuntu. Izinto
 6 nami engikengazi 6ona ku6antu.

6 A6athakathi la6a 6ahamba ebusuku 6enga6onwa muntu. Futhi
 a6embathi lutho uma 6eyathakatha 6ahamba ngomuzimba. A6ahambi
 6aqonde 6ahamba nyova ngomanthotwana. Noma 6egi6ele isilwane
 senta6a 6agi6ela nyova 6abheke ngemuva 6ona sona sibheke
 ngaphambili. Phela naso sisuke ~~xxxxxxx~~ sesafundiswa a6anini
 6aso a6athakathi. A6athakathi 6anohlanga ku6ona a6alugca6ayo
 aphume noma engasathandi ukuphuma. Phela usuke enziwa
 uhlanga lolo olukuyena. Umfana noma intombazane 6ayihla6a
 uhlanga isencane impela kuthi uma isikhulile 6ese inikwa
 amakhu6alo nezinsizi uku6a nayo luyishise uhlanga lungavumi
 7 uku6a mayilale ekhaya. Noma ingazi nje ukuthi iyaphi isizohamba
 eye emuzini ezula zule phandle.

uMajila, umuthakathi omukhulu wafumaniswa emuzini

ser. 320

kaKukula Ndlela ebusuku. Kuthena um kuGuzwa ukuthi ufunani wathi naye akazi ukuthi yini emenza ukuGa ahambe yonke imizi yaGantu njena futhi ebusuku. AGantu Genkosi GaseGephelile uMajila nenkosikazi yakhe. Kuthe uma esesecalaleni washo ukuthi akayedwa unenkosikazi yakhe. Pho-ke wayesethi ~~kk~~ kuhle ukuGa aGantwana Gahe Gakhishwe uhlanga oluGazulisayo. KwaGuzwa ukuthi likuphi walikhomba. Pho-ke GaGulawa GoGaGili nayo inkosikazi yakhe zonke, nezingane zakhe zaGulawa. Usekhomba nemikhovu yakhe lapho ~~x~~ ikhona. ~~Imikhovu~~

- 8 Imikhovu aGaseGafa Gayavuswa emathuneni uma Gasandekufa. Kuvuswa isithunzi somuntu. Sikhulume. Kodwa sikhuluma ngokuthefula. Yona-ke idla amavovo njengenguluGe. Ufufunyane lolu osolugcwele izwebe lonke iyona imikhovu. AGakuqala GaGeyifihla emahlathini nasemaweni ilandwa kusihlwa iGuye iyovalelwa. AGamanjena Gayimbela phansi. Eyamanjena ezacile kuneyakuqala ngoGa ayitholi ukuthokoza idlale. Kwathi usikhosane ukufakazela lomuntu kancane. uSikhosane lona uzakamama uthe uma efika wathi, "Mulamu wami sengiGaqedile aGantu," Wathi, "Gengiye eManzamnyama ngilande imikhovu embili khona kwaSithole." Wathi, "Uma ethi uyakhombisa wakhuza umhlola uma. Kwathi ngoGa naku uyisiyoni kwese kuyaGaleka okuyimikhovu kaSikhosana. Akalalanga kwethu ngalelolanga. UMama wavukwa umoya kwacishe ukusa. Phela iziyoni lezi zinemumoya. Wahamba engavalelisanga uSikhosana. Loku akuyona inganekwane iqiniso.

- AGantu GesaGa ukungena emigodini yemikhovu kaMajila. Gayishisela phakathi yafela khona uma Gesho. Phela uma umuthakathi ezogiGela imfene imithi usheshe ayilungise ngoGa phela iphathwa ngemithi ukuze nayo ithambe futhi ilungele kona ukuthakatha. Uzothi umuthakathi uma eGona ukuthi uyesaGa ukuvuvuzela umuthi yena Gese ethuma yona imfene yakhe iyovuvuzela. & Futhi uma kukhona okungimfene ayiyi. Njalo kuhlolwa ngayo nokuthi aGantu seGelele yini ~~i~~ kulowomuzi.

Kukhona futhi umuthi wokulalisa abantu masishane. Kuze kuBenamhlanjena kuvamile ukuBa abantu Gamelamele umthakathi kumbe eyedwa ehambaze kumbe ekwelele yona imfene. Uma sebesola abantu komutshe umuzi kuye kuthathwe. Izinsizwa ziyogeza kahle impela emini zigeze nezinduku zazo namabheshu a azo. Kuthe umthakathi angaBewwange phunga lomulilo. Kwesinye Gazomuthelela izintelezi Gazungeze umuzi. Kuthi uma umathakathi eza GamBone Gese Gethula Bonke. Kuthi phela ugijima aGuye ame aqalaze agijima nyovana. Uzothi uma ephakathi Gese Gehlanganisa zonke izintuBa. ~~Ab~~ EBezishiyelwe yena ukuBa angene. UsezoBanjwa. Asiwe enkosini, namadoda emelele lawomacala. KuzoBizwa Bonke abantu ukuBa maGazomuBona. UsezoBulawa nomuzi wakhe wonke. Yena-ke uzojojwa ngezinti ngamudidini ziphume ngomulomo. Aze afe enziwa njalo anganikwa thuBa lokukwenziwa iGutho lokuBulala. ~~Kw~~ Kokunye kufakwe insimbi eziko eshisaya usezoBanjwa afakwe yona insimbi leyo ngeruva emudidini ashe afe masishane. Phekungenzeki ukuthi umthakathi angaBanjwa noma manjena asehlula njena umthakathi, ngoBa abantu sebesaba manje. Gathi noma GemuBona GaBaleke. Futhi abasanaki ukumulalela eGusuku umntakathi. Nezithelezi abasazenzi. Nomthakathi useze adole yena azihambele.

12 Umthakathi Gekungendoda yalutho ngoBa uGehlala enovala njalo. NaBantu GeGemesaBa umthakathi. UGehlalisa okwezindloli ezazandile ngesikhathi sikaGoza noPhakade. Nezindloli uma ziBanjiwe GeziBulawiswa okwakhe umthakathi. Kwakwesafshwa ukuthi umthakathi uzothakatha inkosi. Gona abathakatha emuzini wenkosi GeGengadaBuli ngoBa phela inkosi inezinyanga zomuzi wayo ~~ezizi~~ eze lapha nempi. Ezinye noma Gezingahlali emuzini wenkosi, kodwa Geziwenza umuthi ~~nsuku~~ nsuku zonke. Ziwunike izinceku ukuBa zicele umuzi wenkosi malanga onke. Gekukhona neGutho eligcina umuzi wenkosi. EmaChunwini iGutho lokuBulala Geku KuBaThembu kumagcinana.

13 UMakula naye waBanjwa eyothakatha emuzini wenkosi. Kodwa lomuntu kwakuwuyena. Owaye neGutho lokuBulala abathakathi.

- Kuthena uma eseganwa waganwa intombi yomthakathi. Yena wayengeyena impela umthakathi. Kuthena ngelinye ilanga elele kwathi inkosikazi yakhe yamugca6a elele. Uthena evuka u usezwa kushoshozela. Wayekade edakiwe. Usethi kunkosikazi wakhe, "Ngiya6ona ngilimele; ngizwa kuyashoshozela lapha ngemuva inkosikazi inganaki njena." Naye futhi athule. Isimelapha ikosikazi intombazane kasiPhethu. USiphethu lona wayesolwa. Pho-ke uyise kaMakula, wayengayifuni intombi kaSiphethu. Kuthena uku6a afumaniswe emuzini wenkosi usema njena. Sekuphuma inceku yenkosi isim6ona emile
- 14 Iya6uza ukuthi x "Ufunani lapha," uthi "Kuthi angize lapha. Futhi akungiqali." Inkosi isithi kuhle ku6izwe izinya ne6ala zifika ngakusasa. Sezimelapha sekufumaniseka ukuthi inkosikazi lona yayingakaqedi ukumulungisa. Usethi uma esesindile usewazidakisa inkosikazi, isithi iphindaX loko Kanti uyezwa manjena useyeka uthena uma isiqede ukungca6a inkosikazi, isithi ithatha umuthi usevuka uthe ethi wenzani yase iphandle. Uthena ethi uxosha yena umkhakhe kanti sewuyise. Sekuphuma wonke umuzi izinsizwa zimuxosha useze uyema. Usesiwa enkosini ~~xxxx~~ use6izelwa a6antu nezingane. Kuthiwe mazizenzele ezikuthandayo kuyena. Kwase ku6aswa ilanga6i lomulilo useshiswa e6oshiwe izandla nezinyawo. Intombazane aya6e isa6onwa njalo njena.
- 15 UPhakade na6athakathi uthena uku6oay ukuthi amazimu avimbezele, wayesethi kuhle uku6a ana amazimu anikwe a6athakathi ngo6a se6ehluphile. Uwathi kuhle a6athakathi 6azwiswe u6uhlungu. 6akhishwa amehlo 6obhekile. 6ese 6esiwa kwankatha. Kundawo lapho amazimu ayade khona eMashunqa. Kodwa ayeC ngasandile ka kakhulu ayese6alekile amaningi. Amazimu ada futhi ase e6uya edla 6ona a6antu 6enkosi. Inkosi isithuma ulukwazi i6utho uku6ulala wona amazimu. Se6ewa6ulala amanye. Amanye a6aleka impela. Ukuphela kwawo impela amazimu. Ngapheshaya koThukela. NoShaka wayengawafuni ngo6a ayinciphisa a6antu 6akhe. NoMathatisi wakhipeka impela. A6antu 6akhe 6aphela . UMa6ise inkosi yamaNgwana axoshwa uMoshesh eTransvaal. Uyena futhi uMoshesh awa6utha i6utho lamaC zimu. Asuke onke a6aleka akwela lona uNdi. End. S. 320